

บทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเท็ต MONG ZAAE for Woodwind Quintet

ชัยพฤกษ์ เมฆรา*¹
Chaipruck Mekara*¹

บทคัดย่อ

บทความจากผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์บทนี้นำเสนอผลงานการประพันธ์บทเพลงชื่อ “มงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเท็ต” (ฟลูต/ปิโคโล/อัลโตฟลูต โอโบ/อิงลิชฮอร์น บีแฟลตคลาริเน็ต/อีแฟลตคลาริเน็ต/เบสคลาริเน็ต เฟรนช์ฮอร์น และบาสซูน) ผู้วิจัยได้บรรยายและอธิบายถึงการผสมผสานระหว่างบทเพลงและจังหวะพื้นบ้านในภาคเหนือ/ไทใหญ่ ร่วมกับเทคนิคการประพันธ์เพลงตะวันตก โดยผู้วิจัยได้ถ่ายทอดแรงบันดาลใจจากทำนองและจังหวะจากบทเพลง มงแซะ ผ่านเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีตะวันตก วิธีการและเทคนิคการประพันธ์เพลงตะวันตกผลที่ได้คือบทเพลงคลาสสิกจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มีความเป็นวัฒนธรรมทางภาคเหนือ/ไทใหญ่ผสมผสานอย่างลงตัว

คำสำคัญ : วูดวินด์ควินเท็ต / บทเพลงร่วมสมัย / การประพันธ์เพลง

Abstract

This article is an analysis of a music composition title “Mong Zaae” for Woodwind Quintet (Flute/Piccolo/Alto Flute, Oboe/English Horn, Bb Clarinet/Eb Clarinet/Bass Clarinet, F. Horn and Bassoon). Throughout the paper, the writer shows how the composer embedded his inspiration and raw material from the music and dance of the Northern Thailand region into his music composition. The final result is a wonderful piece that represents a classical contemporary music that

* Corresponding author, email: jicadenza@aol.com

¹ อาจารย์ประจำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

¹ Lecturer, Assistant Professor Dr., College of Music, Payap University

combined the Western compositional techniques with the aesthetic philosophy of Asian, especially Northern region of Thailand.

Keywords: Woodwind Quintet / Contemporary Music / Music Composition

บทนำ

ศิลปินส่วนใหญ่จากทุกยุคทุกสมัยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากแรงบันดาลใจผสมผสานกับเทคนิคเฉพาะตัวเพื่อสร้างผลงานที่มีความเป็นตัวของตนเอง เพื่อแสดงผลงานที่มีคุณค่า เพื่อถ่ายทอด “ความสวยงาม” ในแบบที่แต่ละคนคาดหวัง นักประพันธ์เพลงก็เช่นกัน ค้นหาแรงบันดาลใจ เสียง จังหวะ รวมถึงองค์ประกอบของดนตรีในด้านต่าง ๆ ผสมผสานผ่านเทคนิคการประพันธ์เพลงทั้งที่มีอยู่แล้วและค้นคว้าเพิ่มเติม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการประพันธ์บทเพลงตะวันตก โดยการใช้อองค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึง แนวคิด วัฒนธรรม ที่ไม่ใช่ของตะวันตกในดนตรีตะวันตก” ในฐานะนักแต่งเพลงชาวไทย ผู้วิจัยประพันธ์บทเพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมและมรดก จากสถานที่ที่ผู้แต่งเติบโต ได้ซึมซับพลังงานและวิถีชีวิตจากชีวิตประจำวัน เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

บทเพลงมวงแซ่สำหรับวงดุริยางค์ควินเทต เป็นบทเพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากจังหวะ/คำร้อง จากบทเพลงพื้นบ้านชื่อ เส่เลเมา เป็นบทเพลงที่สนุกสนาน ใช้ในประกอบการเต้นที่เรียกว่า “ฟ้อนเงี้ยว” เป็นการฟ้อนของชาวเขาเผ่าเงี้ยวที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ตามข้อมูลในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เพลงเส่เลมานี้ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี มอบหมายให้แม่ครูหลง บุญชูหลง และครูฟ้อนในคุ้มคิดทำรำประกอบ โดยนำคำร้อง ทำฟ้อนซึ่งแต่เดิมเป็นการฟ้อนแบบธรรมชาติของคนไทใหญ่ เอามาประสมประสานกับทำรำของภาคกลาง มีครูรอดอักษรทับ เป็นผู้คิดคำร้อง ให้เข้ากับทำนองซอเงี้ยว นิยมใช้บรรเลงและฟ้อนรำในงานมงคลต่าง ๆ ครูเอื้อ สุนทรสนาน ดัดแปลงเป็นทำนองไทยสากล ใช้ชื่อว่า เพลงเส่เลเมา และต่อมาจรัส มโนเพ็ชร นำมาใส่เนื้อร้องเพิ่มเติมและขับร้องก็ได้รับความนิยมอย่างสูง (มติชนสุดสัปดาห์, 2564 : 12-13)

ผู้วิจัยได้นำแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมความเป็นเมืองเหนือโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทเพลงพื้นบ้านเส่เลเมา ผ่านเทคนิคการประพันธ์เพลงตะวันตกสร้างบทเพลง

มงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต บทเพลงนี้ได้ถูกร้องขอให้แต่งขึ้นโดยวง The Pan Pacific Ensemble จากประเทศสหรัฐอเมริกา บทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต ได้ถูกนำออกแสดงต่อสาธารณชนครั้งแรกในปี 2017 ในงาน Thailand International Composition Festival 2018 ณ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประพันธ์บทเพลงสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต โดยใช้แรงบันดาลใจจากบทเพลงพื้นบ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

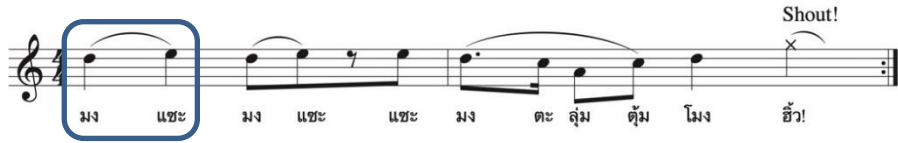
ผู้แต่งได้ประพันธ์บทเพลง มงแซะ สำหรับวงวูดวินด์ควินเทต ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องต่อไปนี้ ฟลูต (Flute) โอโบ (Oboe) บีแฟลตคลาริเน็ต (Bb Clarinet) เฟรนช์ฮอร์น (French Horn) และบาสซูน (Bassoon) โดยผู้แต่งได้ใช้เครื่องดนตรีดังนี้ (ฟลูต/ปีคโคโล/อัลโตฟลูต โอโบ/อิงลิชฮอร์น บีแฟลตคลาริเน็ต/อีแฟลตคลาริเน็ต/เบสคลาริเน็ต เฟรนช์ฮอร์น และบาสซูน)

ในบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้องค์ประกอบบางอย่างจากบทเพลงพื้นบ้าน เส่เลเมา เพื่อนำมาปรับใช้ในผลงานการแต่งร่วมกับการใช้เทคนิคการประพันธ์บทเพลงตะวันตก ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ทำนองสั้น (Short Melody)/คำร้อง (แทนเสียงเครื่องเคาะ- มงแซะ)
2. รูปแบบจังหวะ (Rhythmic Pattern)
3. ทำนองส่วนหลัง (Fragment Melody)
4. ลักษณะความเร็ว (Speed) ที่แตกต่างกันในแต่ละแนวของบทเพลง

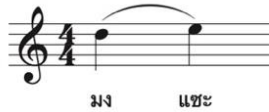
วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาบทเพลงเส่เลเมาเพื่อนำแรงบันดาลใจมาประยุกต์ใช้ในการประพันธ์บทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต ในบทความนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ อธิบาย และบรรยายการใช้แรงบันดาลใจจากบทเพลง เส่เลเมา เพื่อใช้ในบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทต ผู้แต่งได้นำทำนองจากบทเพลงเส่เลมาเพื่อนำมาดัดแปลงดังตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 1 บทเพลงเสเลมา ท่อนร้องแทนเสียงเครื่องเคาะ

ผู้แต่งได้สร้างโมทีฟหลัก (Motif) หลักของบทเพลงมกแชะสำหรับวง วูดวินด์ควินเท็ต โดยใช้สองบิทแรกของท่อน (ซึ่งตรงกับเนื้อร้อง “มกแชะ”) ดังตัวอย่างที่ 2A และ 2B

ตัวอย่างที่ 2A โมทีฟหลักจากบทเพลง เสเลมา

Listen ♩ = 70

ตัวอย่าง 2B ห้องแรกของบทเพลงมกแชะสำหรับวงวูดวินด์ควินเท็ต
เริ่มด้วยโมทีฟหลักของบทเพลงที่ปรับจาก 2A

ผู้วิจัยได้นำโมติฟหลักนี้ไปพัฒนาในหลากหลายวิธีและใช้ในตลอดบทเพลง เช่น นำมาทำให้สั้นลง (Diminution) เพื่อสร้างความเร็วของบทเพลงและสร้างความแตกต่างจากทำนองเดิมโดยไม่เปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) โดยในตัวอย่างที่ 3A และ 3B แสดงโมติฟหลักที่ผู้แต่งทำให้สั้นลงกว่าตัวอย่างที่ 2A

Figure 3A: Musical score for woodwind instruments (Flute, Oboe, B♭ Clarinet, Horn, Bassoon). The score shows a woodwind section with a blue box highlighting a diminished motif in the right-hand measure. The motif is a sequence of notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The dynamics are marked *f* and *p*.

ตัวอย่าง 3A

Figure 3B: Musical score for woodwind instruments (Flute, Oboe, B♭ Clarinet, Horn, Bassoon). The score shows a woodwind section with a blue box highlighting a diminished motif in the right-hand measure. The motif is a sequence of notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The dynamics are marked *f*.

ตัวอย่าง 3B

ตัวอย่างที่ 3A และ 3B การพัฒนาโมติฟหลัก โดยการตัดทอนให้สั้นลง เพื่อให้ความรู้สึกที่เร็วขึ้นโดยไม่เปลี่ยน Time Signature

นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้ทำการพัฒนาโมทีฟหลัก เพิ่มการใช้ความดัง-เบา (Dynamics) และการเน้นเสียง (Accent) เพื่อเน้นย้ำเสียง “มงแซะ” จากบทเพลง ต้นฉบับเพื่อใช้ในท่อนเชื่อม เพื่อเพิ่มความชัดเจนและเตือนผู้ฟังถึงโมทีฟ หลักที่ยังมี บทบาทตลอดบทเพลง ดังตัวอย่างที่ 4

This musical score snippet shows five staves: Flute (Fl.), Oboe (Ob.), Bass Clarinet (Bb. Cl.), Horn (Hn.), and Bassoon (Bsn.). The music is in a key with one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The woodwind parts (Ob., Bb. Cl., Hn., Bsn.) are highlighted with blue boxes. The dynamics range from *pp* (pianissimo) to *f* (forte). Accents are placed over notes in the woodwind parts. The Flute part has a melodic line with slurs and accents.

ตัวอย่างที่ 4 ใช้โมทีฟหลัก ร่วมกับการเปลี่ยนความดัง-เบา และเพิ่มการเน้นเสียง เพื่อความชัดเจนของโมทีฟหลักในท่อนเชื่อม

นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้ใช้เทคนิคการขยายลักษณะส่วนจังหวะ (Augmentation) โมทีฟหลักในตอนท้ายเพลงและเพิ่มการเน้นความดัง-เบา เพื่อเน้นความสำคัญของคำว่า “มงแซะ” ดังตัวอย่างที่ 5

This musical score snippet shows the same five staves as the previous example. The woodwind parts (Ob., Bb. Cl., Hn., Bsn.) are highlighted with a large blue rounded rectangle. The music shows an augmentation of the main motif. The dynamics are marked as *sf* (sforzando) and *ppp* (pianississimo). The woodwind parts have long, sustained notes with accents and dynamic markings.

ตัวอย่างที่ 5 การขยายโมทีฟ แบบขยายลักษณะส่วนจังหวะเน้นความสำคัญ ของคำว่าเสียง “มงแซะ” ในท่อนจบของบทเพลง

จังหวะถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญมากของดนตรี ผู้แต่งได้นำ จังหวะส่วนท้ายจากบทเพลงเสเลเมามาปรับใช้ในบทเพลงมงแซะสำหรับวง

วูดวินด์ควินเทต กล่าวคือนำกลุ่มโน้ตส่วนท้ายที่มีโน้ตประจุก (Dotted Notes) มาปรับให้เป็นกลุ่มประจุก ในบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทตดูตัวอย่างที่ 6A และ 6B

ตัวอย่าง 6A กลุ่มโน้ตส่วนท้ายจากบทเพลงเส่เลเมา

ตัวอย่างที่ 6B ปรับให้เป็นกลุ่ม Dotted Notes ในบทเพลงมงแซะ สำหรับวงวูดวินด์ควินเทต

เมื่อนำโน้ตประจุกมาให้ทุกเครื่องบรรเลงพร้อมกันในแนวเสียงที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งให้เข้ามาที่ละแนวเสียงรวมถึงความดัง-เบา ที่เริ่มจากเบาปานกลาง (mp) ไปหาดังมาก ๆ (ff) เพื่อให้ได้ซึ่งท่อนเชื่อมที่สร้างความตื่นเต้นจากท่อนเดิมไปยังท่อนใหม่ ดังตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7 การใช้กลุ่ม Dotted Notes ที่ปรับมาจากจังหวะส่วนท้ายของบทเพลง ต้นฉบับ มาสร้างท่อนเชื่อมสำหรับบทเพลงมงแซะ

จากตัวอย่างที่ 6A ในส่วนของทำนองก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของบทเพลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้ประพันธ์ได้นำทำนองในส่วนนี้มาดัดแปลงจากต้นฉบับที่มีโน้ต มี เร โด ลา โด เร และจัดใหม่ให้เป็น มี โด ลา โด มี เรียงลำดับใหม่เป็นคู่ 3 เป็นหลัก ดังตัวอย่างที่ 7A และ 7B

ตัวอย่างที่ 7A โน้ตต้นฉบับใช้ มี เร โด ลา

ตัวอย่างที่ 7B จัดใหม่ให้เป็นโน้ต มี โด ลา โด มี ในบทเพลงมกชะ

ผู้แต่งเป็นคนเมืองเหนือของจังหวัดเชียงใหม่โดยกำเนิด ได้มีโอกาสได้ชื่นชมดนตรีพื้นบ้านอยู่ในหลาย ๆ โอกาส ผู้วิจัยมีความชอบในดนตรีไทยและพื้นบ้านที่มีลักษณะการด้นสด (Improvisation) จากทำนองหลักในขณะบรรเลงพร้อมกันของแต่ละเครื่องดนตรีทำให้ได้เสียง ในแบบที่เรียกว่า Heterophony ผู้แต่งได้ดึงเอกลักษณ์นี้มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในบทเพลงมกชะ ผู้แต่งได้เขียนให้แต่ละเครื่องดนตรีบรรเลงในอัตราความช้า-เร็วที่แตกต่างกัน แต่บรรเลงออกมาประสานกันในเวลาเดียวกัน (poly tempo) ทำให้ได้กลิ่นเสียงที่ดำเนินไปพร้อม ๆ ดังตัวอย่างที่ 8

The image shows a musical score for four instruments: Flute (Fl.), Oboe (Ob.), Bassoon (Bsn.), and French Horn (Hn.). The score is in 2/4 time and features a polytempo section. Annotations indicate different tempos for different instruments: Oboe at 120 bpm, Clarinet at 70 bpm, F. Horn at 120 bpm, and Bassoon at 70 bpm. Dynamics include *mp*, *p*, *f*, *mf*, and *p*.

ตัวอย่างที่ 8 Poly Tempo: Oboe กับ F. Horn เล่นในความเร็วที่นับตัวดำเท่ากับ 120 ในขณะที่ Clarinet กับ Bassoon เล่นในความเร็วที่นับตัวดำเท่ากับ 70 ในเวลาเดียวกัน ทำให้ได้ความช้า-เร็ว (Speeds) ที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาคือบทเพลงร่วมสมัยชื่อ บทเพลงมวงแซะสำหรับวงดุริยางค์คินเท็ต ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องต่อไปนี้ ฟลูต โอโบ บีแฟลตคลาริเน็ต เฟรนช์ฮอร์น และ บาสซูน โดยผู้แต่งได้ใช้เครื่องดนตรีดังนี้ (ฟลูต/ปิคโคโล/อัลโต ฟลูต โอโบ/อิงลิชฮอร์น บีแฟลตคลาริเน็ต/อีแฟลตคลาริเน็ต/เบสคลาริเน็ต เฟรนช์ฮอร์น และบาสซูน) บทเพลงมวงแซะสำหรับวงดุริยางค์คินเท็ต เป็นบทเพลงที่มีโครงสร้างบทเพลงที่มีทั้งหมดจำนวน 4 ท่อน โดยจะแสดงต่อเนื่องกันทั้งหมด บทเพลงเริ่มต้นด้วยการบรรเลงในความเร็วที่ช้า และค่อยๆ เร็วขึ้นไปสู่ท่อนเร็ว ที่แต่ละเครื่องดนตรีผลัดเปลี่ยนกันเป็นทำนองหลัก ในท่อนที่ 3 บทเพลงอยู่ในลักษณะ Poly Tempo และจบลงด้วยท่อนเร็วมาก บทเพลงนี้ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้องค์ประกอบบางอย่าง เช่น ทำนองสั้น (Short Melody)/คำร้อง (แทนเสียงเครื่องเคาะ- มวงแซะ) รูปแบบจังหวะ (Rhythmic Pattern) ทำนองส่วนหลัง (Fragment Melody) ลักษณะความเร็ว (Speed) ที่แตกต่างกันในแต่ละแนวของบทเพลง จากบทเพลงพื้นบ้าน เส่เลมา นำมาปรับใช้ในผลงาน โดยแต่งร่วมกับการใช้เทคนิคการประพันธ์บทเพลงตะวันตก

อภิปรายผลการวิจัย

ในบทประพันธ์ Mong Zaa ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้องค์ประกอบจากบทเพลงพื้นบ้าน เส่เลเมา ซึ่งมีดังต่อไปนี้ ทำนองสั้น (Short Melody)/คำร้อง (แทนเสียงเครื่องเคาะ- มงแซะ) รูปแบบจังหวะ (Rhythmic Pattern) ทำนองส่วนหลัง (Fragment Melody) และความเร็ว (Speed) ที่แตกต่างของ Heterophony ของบทเพลง ร่วมกับการใช้เทคนิคการประพันธ์บทเพลงตะวันตก โดยการใช้จังหวะทำนอง และรูปแบบการบรรเลงจากต้นฉบับนำมาปรับ ดัดแปลง พัฒนาให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมในบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเท็ต ซึ่งเป็นบทเพลงตะวันตกที่ได้รับแรงบันดาลใจจากบทเพลงพื้นบ้านเมืองเหนือของประเทศไทย ผู้เล่นได้บรรเลงผลงานเพลงและสื่อความหมายของบทเพลงในส่วนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ออกมาได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้นำบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเท็ต ออกบรรเลงครั้งแรกในงาน Thailand International Composition Festival 2008 โดยวง Pan Pacific Woodwind Quintet จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับเสียงตอบรับเป็นอย่างดี รวมทั้งได้รับการเขียนประเมินผลงานจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. Martin King, D.M.A. Washington State University
 “This piece is an important new addition to the woodwind quintet literature, and I am proud to have been involved in its premier. I recommend this work to any professional wind quintet looking for new repertoire.”
2. Dr. Keri E. McCarthy,
 Associate Professor of Music, Oboe, Washington State University
 “Mekara's work is monumental- it was written for five instruments plus piccolo, alto flute, bass clarinet, and English horn, and it makes full use of the nine instruments. The piece is 15 minutes in length and is a significant addition to wind quintet repertoire of the 21st century.”
3. Michael R. Garza, Principal Bassoon
 Guangzhou Symphony Orchestra Master of Music Yale University
 School of Music

“Chaipruck Mekara's Mong Zaae for woodwind quintet has been a remarkable effort of love and passion to delve into for myself as the bassoonist in the Pan Pacific Ensemble. Not only does the piece open up new musical experiences through its unique use of free/open-notation sections juxtaposed against strictly composed ones, but it also offers technical challenges for the bassoonist.”

ผู้แต่งหวังว่าบทเพลงมงแซะสำหรับวงวูดวินด์ควินเทตจะเป็นหนึ่งในบทเพลงที่นักเล่นวูดวินด์หลาย ๆ คนจะได้นำไปแสดงอีกหลายครั้งในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้แรงบันดาลใจที่ไม่ได้มาจากทางด้านดนตรีเท่านั้น เช่น ศิลปะป้องกันตัวมวยไทย หรือวิธีการทำอาหารไทย เป็นต้น เพื่อนำไปใช้เป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ดนตรีตะวันตกเพื่อให้ได้มาซึ่งมุมมองและงานสร้างสรรค์ที่แตกต่าง

การเผยแพร่บทประพันธ์เพลง

World Premiere

Thailand International Composition Festival 2017, Mahidol University, Thailand by The Pan Pacific Ensemble.

Publication on CD

Album Ironhorses performed by Pan Pacific Ensemble Published by Albany records in 2018

บันทึกการแสดงบทประพันธ์

บรรณานุกรม

- Blatter, Alfred. (1997). *Instrumentation and Orchestration*. New York: Schirmer Books.
- Cope, David. (1997). *Techniques of the Contemporary Composer*. New York: Schirmer Book.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2553). *อรรถาธิบายและบทวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์ โดย ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Mekara, Chaipruck. (2014). Dances of a Hill Tribe. *Veridian E-Journal*. 7(4), 183-192.
- Mekara, Chaipruck. (2018). Ancient Dance for Ancestors (for Tenor, Bb Clarinet and Percussion), *Veridian E-Journal*. 11(4), 286-295.
- มติชนสุดสัปดาห์. (2564). *ล้านนาคำเมือง ชมรมฮักตัวเมือง: เส่เลเมา*. [ออนไลน์].
ได้จาก : https://www.matichonweekly.com/column/article_484862. [สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564].